

De duistere kant van duurzame energie

Argentinië ontdekt de bio-energie

Zoals in veel andere landen in Latijns-Amerika, Azië en Afrika, neemt de interesse voor bio-energie in Argentinië hand over hand toe. In vergelijking met buurland Brazilië kende Argentinië tot voor kort geen noemenswaardige productie van bio-energie. Dat is opvallend, omdat Argentinië een van de grootste producenten ter wereld is

stoffen ten minste 5,75 procent van de gehele brandstofvoorziening te laten uitmaken.

Een aantal multinationale ondernemingen heeft ondertussen gebruik gemaakt van deze financiële en politieke stimulansen voor de industrie van bio-energie in Argentinië. Repsol YPF, een Spaans olie- en gasbedrijf, heeft aangekondigd 30 miljoen dollar te investeren in de productie van biodiesel voor de binnenlandse markt. Dynamotive, een Canadees bedrijf dat gespecialiseerd is in bio-energie, investeert 140 miljoen dollar in zes centrales die bio-energie zullen produceren uit hout en papierafval. Ook voor de multinationals in de sojaproductie, zoals Bunge en Monsanto, lijken deze ontwikkelingen gunstig te kunnen uitpakken.

Pesticiden

Er is echter een keerzijde aan de productie van bio-energie. De positieve geluiden over de bijdrage die bio-energie kan leveren aan de Argentijnse economie en het terugdringen van het broeikaseffect worden overschaduwed door een aantal negatieve sociaal-economische

Economische analisten vrezen dat bio-energie de binnenlandse voedselprijzen van Argentinië nog verder onder druk zal zetten.

gevolgen. Zo droegen de demonstranten voor het hotel waar Al Gore de deelnemers van het congres toesprak een spandoek met daarop de tekst "Paren de Fumigar" (stop de besproeiingen). Deze tekst sloeg niet op de Amerikaanse vliegtuigjes die in Colombia cocaplantages met verdelgingsmiddelen besproeien, zoals veel verslaggevers abusievelijk meenden, maar op het gebruik van pesticiden in de soja monocultuur. Het gebruik van deze pesticiden is een van de nadelige gevolgen van grootschalige productie voor bio-energie.

Volgens BioFuelWatch, een Britse non-gouvernementele organisatie, wordt bij de sojaproductie

Afgelopen mei was Al Gore de belangrijkste spreker op het First Biofuels Congress of the Americas in Buenos Aires. De voormalig vice-president van de Verenigde Staten sprak hier over de voordelen en de gevaren van bio-energie die de opwarming van de aarde tegen moet gaan, maar mogelijk nieuwe vormen van milieuvervuiling met zich mee brengt. Zijn publiek bestond voornamelijk uit vertegenwoordigers van de overheid en van ondernemingen uit de agro-sector. Tegelijkertijd protesteerden lokale milieubewegingen en boeren tegen de negatieve gevolgen van de opkomende monocultuur die mede door de toenemende vraag naar bio-energie wordt veroorzaakt.

van zowel graan, waar ethanol van kan worden gemaakt, als van soja, een van de belangrijkste grondstoffen voor biodiesel. Pas recentelijk heeft de Argentijnse overheid besloten om het in 2010 verplicht te stellen conventionele brandstoffen met ten minste 5 procent te vermengen met biobrandstoffen. Ook zijn er een aantal belastingvoordelen voor producenten van bio-energie voor de binnenlandse markt.

Tijdens het First Biofuels Congress of the Americas in Buenos Aires wees de voormalige Amerikaanse vice-president Al Gore niet alleen op de voordelen, maar vooral ook op de gevaren van bio-energie, zoals nieuwe vormen van milieuvervuiling. Tegelijk waren er voorbeelden te horen die laten zien hoe de markt voor bio-energie in de lift zit. Zo trekt de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank drie miljard dollar uit voor het financieren van private bio-energieprojecten. Daarnaast is er een investeringsfonds opgezet om 500 miljoen dollar te steken in agro-industriële projecten in Latijns-Amerika, waarvan 70 procent in Argentinië zal plaatsvinden. Deze investeringen zijn niet alleen bedoeld om de binnenlandse markt te voorzien, maar ook om op termijn grote hoeveelheden biobrandstoffen te exporteren. Vooral Europa lijkt een belangrijke markt, vanwege de doelstelling om biobrand-

vaak gebruik gemaakt van genetisch gemanipuleerde zaden. Deze zaden worden machinaal de grond in geboord, zonder eerst het land om te ploegen. Alle andere gewassen worden vervolgens vernietigd met behulp van sproeivliegtuigen, om het land vrij te maken voor de soja. De zaden zelf zijn door middel van genetische manipulatie resistent gemaakt tegen deze verdelgingsmiddelen. Een veel voorkomend probleem is dat het gif zo dicht bij lokale gemeenschappen wordt gespreid, dat de mensen er ziek van worden. Kanker, astma en andere aandoeningen aan de luchtwegen zijn een veel voorkomend probleem. Ook maken de chemicaliën het land rondom de sojaplantages onvruchtbaar, terwijl veel lokale gemeenschappen hiervan afhankelijk zijn voor hun levensonderhoud.

Onteigeningen

De schaalvergroting van de soja- en graanproductie heeft ook tot gevolg dat veel kleine boeren worden onteigend en gedwongen hun land moeten verlaten. Vaak gebeurt dit met gebruik van geweld, niet zelden met steun van de lokale overheid. Vlak nadat Al Gore zijn speech gaf, zijn een aantal boeren gearresteerd omdat zij zich verzetten tegen de onteigening van hun land in de noordelijk gelegen provincie Santiago del Estero, zo meldt het Polaris Instituut, een Canadese organisatie die zich onder meer bezig houdt met het energievraagstuk. De arrestaties werden verricht op last van het provinciale bestuur van Santiago del Estero. Ironisch genoeg was dit bestuur ook een van de sponsors van de conferentie over bio-energie.

Ook in andere noordelijke provincies, zoals Chaco, Jujuy en Salta, zijn er berichten over kleine boeren en indianenstammen die gedwongen worden om hun land te verlaten om ruimte te bieden aan nieuwe bio-energieprojecten. Volgens de website *Upside Down World* is er in een van deze provincies

in de afgelopen vier jaar een gebied onteigend en ontbost ter grootte van ongeveer 26 keer de oppervlakte van Buenos Aires. Multinationale ondernemingen gebruiken het 'gewonnen' gebied voor grootschalige productie van soja. Vaak hebben deze ondernemingen particuliere beveiligers in dienst die bereid zijn geweld te gebruiken tegen iedereen die de plantages betreedt.

Tortillacrisis

Een ander nadeel van grootschalige productie voor bio-energie, dat nog veel meer Argentijnen zou treffen dan alleen kleine boeren, is een mogelijke enorme stijging van de voedselprijzen. Deze verhoging wordt mede veroorzaakt door de toename van het gebruik van land en grondstoffen voor de productie van bio-energie. Dit fenomeen heeft al in meerdere Latijns-Amerikaanse landen voor problemen gezorgd. De zogenaamde

Repsol YPF heeft aangekondigd 30 miljoen dollar te investeren in de productie van biodiesel voor de binnenlandse markt.

tortillacrisis in Mexico was bijvoorbeeld een direct gevolg van de verhoogde vraag naar maïs in de Verenigde Staten, die gebruikt wordt voor de productie van ethanol. Daardoor bleef er minder maïs over voor de export naar Mexico, dat voor dit gewas afhankelijk is van de VS. Als gevolg hiervan verviervoudigde de prijs van tortilla's in sommige delen van het land. Een groot gedeelte van de arme lagen van de Mexicaanse bevolking kon deze prijsstijging niet aan en was gedwongen af te zien van het traditionele voedsel. De protesten tegen deze ontwikkelingen legden afgelopen januari een groot gedeelte van het openbare leven in Mexico-Stad stil.

Ook in Argentinië zou een toenemend gebruik van soja en graan voor de productie van bio-energie een nadelig effect kunnen hebben op de binnenlandse voedselprijzen. Er zijn al verscheidene rapporten uitgekomen, voornamelijk na de financiële crisis begin deze eeuw, die een link leggen tussen de soja monocultuur en honger in Argentinië. De genetisch gemanipuleerde soja werd na de crisis voornamelijk als veevoeder geëxporteerd naar westerse landen, om zo de economie weer in balans te brengen. Als gevolg daarvan ontstond er een voedselschaarste in Argentinië die heeft geleid tot een jaarlijkse

stijging van de voedselprijzen met 15 procent. Economische analisten vrezen dat bio-energie de binnenlandse voedselprijzen van Argentinië nog verder onder druk zal zetten. De gevolgen van dergelijke ontwikkelingen zullen de 30 procent van de bevolking die onder de armoedegrens leeft, het hardste treffen.

Duurzaamheid

In het licht van de toenemende interesse voor bio-energie zijn deze sociaal-economische gevolgen van de productie schrikwekkend. Het lijkt alsof er door de enorme vraag naar energie, de gevaren van het broeikaseffect en de voortdurende stijging van de olieprijs geen plek meer is voor de belangen van de lokale bevolking in landen waar de grondstoffen worden geproduceerd. De situatie in Argentinië is slechts één voorbeeld van de nadelige gevolgen van productie voor bio-energie in ontwikkelingslanden, en de export daarvan naar Europa, China en de VS.

Dat Argentinië is meegegaan in de trend rondom bio-energie is niet verrassend. Het is echter de vraag of dit goed is voor de duurzame ontwikkeling van het Argentijnse platteland. Subsidies en belastingvoordelen worden in naam van duurzame ontwikkeling vergeven aan de grote multinationals in de agro-industrie. Deze multinationals brengen echter juist de leefgebieden van de traditionele plattelandsbevolking in gevaar. De exportmarkten in het westen groeien intussen gestaag en de behoefte aan energie neemt nog altijd toe. Het is dus ook maar de vraag in welke mate het gebruik van bio-energie in plaats van fossiele brandstoffen beter is voor mens en milieu.

De auteur is onderzoeker bij SOMO (Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen).

SOMO

SOMO, Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen, is een non-profit onderzoeksen adviesbureau dat sinds 1973 onderzoek doet naar de gevolgen van bedrijfsbeleid van Multinationale Ondernemingen (MNO's) en naar de gevolgen van de internationalisering van het bedrijfsleven voor met name de ontwikkelingslanden.

Meer info op www.somo.nl